

SDAM
STRATEJİ DÜŞÜNCE VE ANALİZ MERKEZİ

**PEDAGOJİK AÇIDAN KARMA VE
TEK CİNSİYETLİ EĞİTİM MODELLERİ**

ŞUBAT 2017

PEDAGOJİK AÇIDAN KARMA VE TEK CİNSİYETLİ EĞİTİM MODELLERİ

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ملخص	iii
GİRİŞ	1
1. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE KARMA EĞİTİMİN TARİHÇESİ	2
2. BATI'DA TEK CİNSİYETLİ EĞİTİM UYGULAMALARI	7
3. KARMA EĞİTİM MODELİNİ SAVUNANLARIN GEREKÇELERİ	10
4. KARMA EĞİTİMİN ÖĞRENCİLER ÜZERİNDEKİ SOSYAL VE PSİKOLOJİK ETKİLERİ	13
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	17
KAYNAKÇA	19

ÖZET

Sanayileşme ve şehirleşmenin yaygınlaşması neticesinde dünya genelinde uygulamaya koyulan karma eğitim modelinin öğrenciler üzerindeki sosyal ve psikolojik açıdan olumsuz sonuçları, kız ve erkeklerin ayrı okullarda veya aynı çatı altında ayrı sınıflarda eğitim görmeleri şeklinde tanımlanabilecek “tek cinsiyetli eğitim” modelini yeniden alternatif olarak gündeme getirmiştir. Karma ve tek cinsiyetli eğitim modellerinin ideolojik tutumlardan ziyade bilimsel veriler ışığında pedagojik açıdan tahlil edilmesi önem arz etmektedir. Raporumuz, Türkiye’de karma ve tek cinsiyetli eğitim tartışmalarına katkı sunma amacıyla kaleme alınmıştır.

ABSTRACT

Co-education model which has been implemented after the proliferation of industrialization and urbanization across the globe had adverse psychological sociological outcomes on the students. Thereof “single-sex education” has been an alternative system for the education of girls and boys in separate classes. Co-education and single-sex education models should be analysed in consideration of scientific data and terms of pedagogy rather than ideological attitudes. This report has been prepared to contribute to the discussion of co-education and single-sex education.

ملخص

بعد إنطلاق الثورة الصناعية والتمدن بدأ ما يسمى بـ"التعليم المختلط"، وفي الفترة الأخيرة أجريت الكثير من البحوث والدراسات لتسليط الضوء على سلبيات هذا التعليم، وتم تقديم "اقتراحات كبداية لذلك ما يسمى بـ"التعليم ذات الجنس الواحد" مركز صدام للبحوث والأفكار أعد هذا التقرير ليتناول الموضوع بنظرة أكاديمية علمية. بغض النظر عن الإعتبارات الإيدولوجية ويهدف هذا التقرير المساهمة بشكل ايجابي في النقاشات التي بدأت في تركيا في هذا الخصوص.

GİRİŞ

Karma eğitim modeli, 19. yüzyıldan itibaren başta Batı’da olmak üzere dünya genelinde uygulanmaya başlanmış ve günümüze kadar ciddi tartışmalara konu olmuştur. 21. yüzyıla gelindiğinde bilimsel saha araştırmalarından elde edilen veriler ışığında Batı dünyasında yeniden değerlendirilen karma eğitim modeli, Türkiye’de resmi ideoloji çerçevesinde tabu haline getirildiğinden dolayı bilimsel tartışma düzleminden uzak, devletin ideolojik aygıtı şeklinde işlev görmüştür.

Karma eğitim, muasırlaşma ve medenileşme söylemlerinin pozitivist çıktısı olan Cumhuriyetle beraber toplumu yeniden inşa etmek için bir araç olarak kullanılmış; toplumun değerler dünyası ve kültürel hafızası yok sayılarak dayatılmıştır. Günümüzde karma eğitim modelinin ideolojik ön yargılardan arınarak pedagojik düzlemde tahlil edilmesi ve alternatif olarak Türkiye’nin sosyal gerçekliğine uygun eğitim modelinin geliştirilmesi önem arz etmektedir.

Raporumuz, dünyada ve Türkiye’de karma eğitimin tarihsel serüvenini, tek cinsiyetli ve karma eğitim uygulamalarının başarı grafiğinin yanı sıra bu uygulamaların öğrenciler üzerindeki sosyal ve psikolojik etkilerini ve her iki modelin savunucularının ileri sürdüğü argümanları ana hatlarıyla değerlendirmektedir.

1. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE KARMA EĞİTİMİN TARİHÇESİ

Birçok eğitimci tarafından eğitim, “bireyde istendik davranış geliştirme süreci” olarak tanımlanmaktadır. Tanımda geçen “istendik” kavramıyla, programlı bir eğitim anlayışının savunulduğu görülmektedir. Zira ilk toplumlarda eğitim dediğimiz süreç, aileler tarafından organize edilirken, toplumsallaşmanın artması ile birlikte aileden bağımsız eğitim kurumları ortaya çıkmıştır. Bu ilk dönem eğitim kurumları incelendiğinde birçok ülkede kız-erkek ayrı eğitimin uygulandığı görülmektedir. Fakat sanayi devriminden sonra Batı’da yaşanan değişimlere paralel olarak eğitim sahasında, gerek ekonomik nedenler ön plana çıkarılarak gerekse ideolojik nedenlerden dolayı kız ve erkeklerin bir arada eğitim görmeleri uygulamasına geçilmiştir.¹

Önemli düşünür ve bilim adamlarının yetiştiği 19. yüzyılın son dönemlerine kadar dünyanın neredeyse tamamında tek cinsiyetli eğitim modeli uygulanmıştır. Batı’da karma eğitimin ilk örnekleri Reform hareketlerinden sonra Protestan gruplarında görülmüştür. Uygulamaya ilk olarak 19. yüzyıldan hemen önce Amerika Birleşik Devletleri’nde (ABD) geçilmiş, uygulama 19. yüzyılda yaygınlaşmış, 20. yüzyılda Yahudi ve Katoliklerin itirazlarına rağmen resmi devlet politikası haline gelmiştir. 1972 yılında ise “1972 Eğitim Değişiklikleri (Education Amendments of 1972)’nin IX. Maddesi ile tek cinsiyetli eğitim yapan okullara devlet tarafından verilen destek son bulmuştur. Günümüzde ABD’de yapılmakta olan karma eğitim ile ilgili tartışmalar bu madde etrafında (Title IX of the Education) yürütülmektedir. 1980 ve 2000’li yıllara kadar ABD’de çok sayıda bilimsel araştırma gerçekleştirilmiş, karma eğitimin cinsler arası geçişe (kız veya erkeklerin cinsiyet değiştirmelerine) yol açtığı iddiasına güç kazandıran verilere ulaşılmıştır. Neticede ABD yönetimi, 2002 yılında Title IX of the Education’da esnekliğe gitme gereksinimi duymuş, 2006’da ise devlet tek cinsiyetli eğitim yapan okulları desteklemeyi yeniden kabul etmiştir.²

¹ Muhammed TURAN: “Araştırma Bulgularına Göre Karma ve Ayrı Eğitim”, **Eğitime Bakış Dergisi**, Ankara 2012, Sayı: 22, s. 44.

² Jeniffer c. Madigan: “Advances in Gender and Education”, **San Jose State University**, USA 2009, s. 11-13.; https://www.nytimes.com/2017/01/05/learning/is-single-sex-education-still-useful.html?_r=0 Erişim Tarihi:15.02.2017.; New World Encyclopedia, <http://www.newworldencyclopedia.org/entry/Coeducation> Erişim Tarihi:15.02.2017.

Avrupa’da ise, 19. yüzyıla kadar eğitim tamamen tek cinsiyetli olarak uygulanmıştır. İlk olarak 1872’de “The London School of Economics” üniversite düzeyinde karma eğitime geçmiştir. İngiltere’de Oxford gibi ünlü bir üniversite karma eğitime geçmeyi 1970’li yıllara kadar redderken³ diğer Avrupa ülkeleri, üniversitelerde karma eğitime geçmek için 20. yüzyılın başını (1901-1910) beklemişlerdir. Lise ve ortaokullarda ise, kimi Protestan grupları ve Norveç’teki bir uygulama dışında, bütün olarak Batı dünyası, 20. yüzyılda karma eğitime geçmiştir.⁴

Teknolojik olarak önemli ilerlemeler kaydeden Japonya’da II. Dünya Savaşı’na kadar karma eğitim yasak iken⁵ Çin’de ancak II. Dünya Savaşı’ndan sonra karma eğitim yaygınlaşmıştır.⁶ Sovyet Rusya ise, 1943’te karma eğitimi yasaklamış ancak 1954 yılında karma eğitime yeniden geri dönmüştür.⁷

19. yüzyılda dünyada görülen ekonomik ve siyasal sistem değişimi, Osmanlı Devleti’ne de yansımıştır. Osmanlı Devleti’nin gerileme ve çöküş dönemleri, beraberinde başta askerî kurumlar olmak üzere devletin tüm kurumlarıyla ilgili bazı tartışmaların yapılmasına zemin hazırlamıştır. Tanzimat Fermanı ile başlayan “ıslahat” çalışmaları, eğitim sistemini de etkilemiştir. Eğitim kurumunun ıslahını Osmanlı Devleti için kurtuluş olarak gören devlet adamı ve aydınlar, eğitim sistemi ile alakalı yeniliklere gitmişlerdir. Örneğin II. Abdülhamid zamanında sıbyan mekteplerinin yerini iptidai mektepleri almıştır.⁸

II. Abdülhamid döneminde çıkarılan kanuna göre bir köy veya mektepte 50’den fazla kız öğrenci varsa burada bir kız okulu açılması zorunlu hale getirilmiş, ancak 50 sayısına ulaşamayan bölgelerde kızlarla erkeklerin bir arada okutulmasına karar verilmiştir. Bu kanun maddesi ile beraber iptidai okullarda karma eğitime geçildiğini söylememiz mümkündür. Ayrıca bu dönemde kız çocukların okullaşma oranının artırılması için ciddi çalışmalar

³ <https://www.theguardian.com/commentisfree/2014/jun/21/oxbridge-co-ed-40-years-women-feminism-arts>
Erişim Tarihi: 15.02.2017.

⁴ New World Encyclopedia, <http://www.newworldencyclopedia.org/entry/Coeducation> Erişim Tarihi: 15.02.2017.

⁵ Takao MORİ: “Co-Education in Japan”, **United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization**, ED/ WS /258, Paris 1971.

⁶ https://apherp.files.wordpress.com/2016/10/origins-of-university-coeducation-in-china_8.pdf Erişim Tarihi: 15.02.2017.

⁷ https://deepblue.lib.umich.edu/bitstream/handle/2027.42/68955/10.1177_002248716001100420.pdf?sequence=2 Erişim Tarihi: 15.02.2017.

⁸ S.Tunay KAMER: “II. Meşrutiyet Dönemi İlköğretimde Karma Eğitim Uygulamaları ve Yasal Düzenlemeler”, **Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi**, Sayı 3, 2014, s. 88.

yapılmış, kız çocuklarının 7 yaşından 16 yaşına kadar eğitim görmeleri zorunlu hale getirilmiştir.⁹

Bu girişimler neticesinde 1908-1914 yılları arasında açılan resmi iptidai mekteplerin sayısına bakıldığında; 2017 erkek, 286 kız ve 329 karma okulun faaliyette olduğu görülmektedir. 1913-1914 yıllarında ise İstanbul, Edirne, Adana, Ankara ve Bitlis illerinde resmi karma okullar faaliyet yürütmektedir.¹⁰

II. Meşrutiyet döneminde kadınların okullaşması çabalarına öğretmen yetiştirme okullarını da eklemek mümkündür. “Darü’l-Muallimat” denilen ve idaresini kadın öğretmenlerin yürüttüğü öğretmen okulları, sadece kız çocuklarının eğitimine tahsis edilmiştir. Bu okulların müdürlerinin -diğer Osmanlı okullarındaki gibi- kadın olma zorunluluğu bulunmaktadır. Ancak zamanla bu yönetim tarzı esnetilmiş, biri kadın müdire biri de erkek müdür olmak üzere ikili yönetime geçilmiştir. Bu uygulamada erkek müdürler, okulun iç işlerine karışmayarak sadece okulun dış işleri ve satın alma hususları ile ilgilenmiştir.

Yine bu dönemde özellikle azınlık okullarında karma biçimde eğitim yapan kurumların varlığını görmek mümkündür. Örneğin İstanbul’da toplamda 102 okula sahip olan Rum iptidailerinin 30’unda karma eğitim yapılmaktaydı.¹¹

II. Meşrutiyet döneminde kadınların üst düzey eğitim almalarına ilişkin fikirler “İnas Darü’l-Fünun”un açılması ile neticelenmişken Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin kuruluş aşamasında Darü’l-Fünun’da karma eğitim verilmesiyle ilgili ciddi tartışmalar dönemin gazeteleri tarafından işlenmiştir. Dönemin Maarif Bakanı Ali Kemal, karma eğitim düşüncesini gazeteler aracılığıyla gündeme getirmiş, bazı aydınlar da gazete köşelerinden bu görüşe destek vermişlerdir. Nitekim Türkiye’de feminizmin öncüsü olarak bilinen gazeteci yazar Sabiha Sertel, Büyük Mecmua Dergisi’nde karma eğitimi, “asrileşmenin önayağı” olarak ve aynı mecmuanın isimsiz bir yazarı ise ayrı eğitimin “komik” olduğunu iddia ederek ideolojik bir tutum sergilemişlerdir. O dönem bu görüşlere destek olan yazarlardan biri de Halide Edip Adıvar’dır. Yine dönemin yazarlarından Müfide Ferid, Anglosaksonların ahlâkî yapısının üst düzeyde oluşunu “karma” eğitime bağlayacak kadar ileri gitmiştir.¹²

⁹ S.Tunay KAMER, **a.g.m.**, s. 88.

¹⁰ Yahya AKYÜZ: **Türk Eğitim Tarihi**, Pegem Akademi Yayınları, Ankara 2013, s.76.

¹¹ Yahya AKYÜZ, **a.g.e.**, s. 79.

¹² Yahya AKYÜZ, **a.g.e.**, s. 96.

Öte yandan karma eğitimi savunan bu yazarlara karşı “Daru’l-Hikmeti’l-İslamiyye” muhalefet ederek karşı çıkmıştır. Karma eğitim uygulamasına karşı çıkan bu kuruma Şeyhülislam Mustafa Sabri Efendi’nin açık desteğini görmek mümkündür. Mustafa Sabri Efendi, Müslümanlarda ahlâkî zafiyetlere yol açacağı endişesiyle karma eğitim sistemine karşı çıkmıştır.

15 Temmuz 1923’te toplanan Maarif Kongresi’nde, karma eğitime yönelik çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Bu kongreye mebus olarak katılan Hasan Basri Çantay, ihtilat fikrini eleştirenlerin başında gelmektedir. Mustafa Kemal, bu kongrede karma eğitimden yana düşüncelerini açık bir şekilde ortaya koyarak kadın ve erkeklerin değil ayrı yerde, aynı salonda ayrı yerlerde oturmalarını dahi eleştirmiştir.¹³

1927-1928 yılları arasında karma eğitim fikri kademeli olarak işlendikten sonra ilk olarak ilköğretimlerde bu modele geçilmiştir. Yine bazı ekonomik gerekçeler sebep gösterilerek başta Darü’l-Fünun olmak üzere yüksek öğrenimde karma eğitim uygulanmıştır. Bu bağlamda hocaların aynı dersi iki defa anlatması neticesinde oluşan sıkıntılar gerekçe gösterilerek karma eğitimin önü açılmış ve bu uygulama diğer fakültelerde de yaygınlaştırılmaya çalışılmıştır.

İlköğretim ve yüksek öğrenimde karma eğitim bu şekilde uygulanırken ortaokullarda karma eğitimin uygulanmadığı görülmektedir. Liselerde ise karma eğitime geçme tarihi 1930’lardan sonrasına rastlamaktadır. İlk tartışmalar 1924 yılında Tekirdağ’da kızların erkek liselerine kayıt yapmak istediği şeklinde bir iddia ile başlamıştır. Kimilerine göre kurmaca olan bir haberle bu tartışmalar toplum gündemine sokulmuştur. Kemalist ideoloji, karma eğitimi toplumun refahı için olmazsa olmaz bir koşul şeklinde propaganda etmiş, Eğitim Bakanlığı da, topluma kademeli olarak bu fikri aşlamıştır. Dönemin şair ve yazarlarının önemli bir kesiminin de karma eğitimi destekleyici şiir ve yazılarını görmek mümkündür. Örneğin Yusuf Ziya Ortaç bir şiirinde şöyle demiştir:

Artık asri bir milletiz, kadın erkek yok yavrum

Softaların sözüne benim karnım tok yavrum

Bu noktayı aklına iyi sok yavrum

Layığız. Serbestiye hakkıyla alışalım

Berber okuyalım, beraber çalışalım

¹³ Yahya AKYÜZ, a.g.e., s. 108.

Dönemin şair ve aydınlarından karma eğitim uygulamasına olumlu destek verenler olduğu gibi, olumsuz yaklaşımda bulunup karşı çıkanlar da olmuştur. Örneğin Ahmet Cevdet Bey, gençlerin ahlâkî yapısını bozacağı endişesiyle karma eğitimi eleştirmiştir.

1930’da yapılan Maarif Eminleri Toplantısı ile karma eğitim tartışmaları hız kazanmış, uygun zemin hazırlandıktan sonra da 1934-1935 yılında ülke genelinde 19 lisede karma eğitime geçilmiştir. Ortaokullarda ise 1940’larda karma eğitime geçildiği bilinmektedir.¹⁴

Karma eğitimin Milli Eğitim Temel Kanunu’nda madde olarak yer almasının tarihi ise 1973 yılıdır. Kanunda belirtilen temel ilkelerden 12.’si “karma eğitim” ilkesidir. Bu ilkeye göre “okullarda kız ve erkek karma eğitim yapılması esastır. Ancak eğitimin türüne, imkân ve zorunluluklara göre bazı okullar yalnız kız ve yalnızca erkek öğrencilere ayrılabilir.”¹⁵ Bu kanun maddesinin yürürlüğe girmesi ile karma eğitim, adeta ideolojik bir saplantı olarak Türk eğitim tarihinin olmazları arasına girmiştir. Özellikle 1999 ve 2001 yılları arasında karma eğitimle ilgili tartışmalar rejim meselesi tartışmalarına dönüşmüştür.

¹⁴ Mahmut TEZCAN: **Eğitim Sosyolojisi**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara 1985, s. 351.

¹⁵ 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu.

2. BATI'DA TEK CİNSİYETLİ EĞİTİM UYGULAMALARI

Sanayileşme ve şehirleşmenin yaygınlaşması neticesinde dünyada uygulamaya koyulan karma eğitimin olumsuz sonuçları, kız ve erkeklerin ayrı okullarda veya aynı çatı altında ayrı sınıflarda eğitim görmeleri şeklinde tanımlanabilecek tek cinsiyetli eğitimi (single gender education) yeniden bir alternatif olarak düşünmeyi mümkün kılmıştır.

Avrupa, Amerika ve Avustralya'da tek cinsiyetli eğitime doğru bir yöneliş bulunmaktadır. Bu kıtaların ülkeleri, vatandaşlarının tek cinsiyetli eğitim talepleri karşısında bu okulların açılmasını kolaylaştırmakta ve bu ülkelerde tek cinsiyetli eğitim veren okullar giderek yaygınlaşmaktadır.

ABD'de sadece kızların devam ettiği üniversitelerin yarıya yakını kiliselere ve dinî cemaatlere aittir. Yüzlerce kız üniversitesi ve kız koleji bulunan ABD'de, kız okullarının akademik başarısı, bu okullara yönelik yoğun bir talebin ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir. Karma eğitimin okullarda birçok soruna yol açtığını tespit eden Amerikan yönetimi, kız ve erkek öğrencilere ayrı sınıflar açılmasını teşvik etmektedir. Uygulamanın eğitimde kaliteyi yükselttiğini gören pek çok devlet okulu da, kız ve erkeklere ayrı sınıf açmaya başlarken 1995 yılında 3 devlet okulunda yürütülen ayrı eğitim uygulaması, 2009 yılına gelindiğinde 500 okulu aşmış bulunmaktadır.¹⁶

Yapılan araştırmalar, kız ve erkeklerin ayrı okullarda veya ayrı sınıflarda eğitim görmelerinin öğrencileri meşgul eden eğlence, kavga, suç işleme, vakti boşa harcama, taciz ve gebelik gibi olumsuzlukların asgari düzeye inmesini sağladığını göstermektedir. Karma okullara giden kızlar “nasıl göründükleri”, sadece kız okuluna gidenlerin ise “kim oldukları” ile daha çok ilgili olduğu saptanırken ayrı okula gidenlerin kendine güven oranlarının da daha yüksek olduğu görülmüştür. ABD genelinde kız okullarına giden öğrenci oranı %2 iken ABD Senatosu ve kongredeki kadınların %20'si, sadece kızların gittikleri okullardan mezun olmuştur.¹⁷ ABD'de dışişleri bakanlığı görevinde bulunan ve son başkanlık seçimlerinde Demokratların adayı olan Hillary Clinton'un da, Wellesley Kız Üniversitesi'nde okuduğu bilinmektedir. ABD'de bugün 84 kız üniversitesi bulunmaktadır.

¹⁶ Sefa SAYGILI: “Karma Eğitimin Eleştirisi” **Eğitime Bakış Dergisi**, Ankara 2012, Sayı:22, s. 28.; Emer SMYTH: “Tek Cinsiyetli Eğitim (Araştırması)” **Eğitime Bakış Dergisi**, Ankara 2012, Sayı 22, s. 15.

¹⁷ Sefa SAYGILI, **a.g.m**, s. 28.

2001’de ABD Senatosunda oy birliğiyle kabul edilen “Hiçbir çocuk geride kalmasin” tasarısıyla devlet okullarında gönüllülüğe dayalı tek cinsiyetli eğitim verilmesinin önü açılmış ve bu okullara kamu fonlarından faydalanma imkânı verilmiştir. 2000 yılında ABD’de tek cinsiyetli eğitim veren okul sayısı 4 iken tasarının yasalaşmasıyla beraber bu sayıda ciddi bir artış olmuştur. “ABD Tek Cinsiyetli Eğitim Veren Kamu Okulları Ulusal Derneği”nin verilerine göre, 2011-2012 eğitim-öğretim yılında tek cinsiyetli eğitim veren okulların sayısı 506’ya çıkmıştır. Bunların 116’sında yalnızca kız ya da erkek öğrenciler bulunurken, 309’unda karma eğitim yapılmakla beraber tek cinsiyetli sınıflar bulunmaktadır.¹⁸

Yine ABD’de 2008 yılında Stetson Üniversitesi’nin yürüttüğü dört yıllık bir araştırmada demografik yapı, sınıftaki öğrenci sayısı ve müfredat bakımından birbirinin aynısı karma ve ayrı eğitim veren iki okul incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, karma okulda okuyan erkeklerin %55’i sınavı başarıyla verirken sadece erkeklerin okuduğu okulda, aynı sınavdaki başarı oranı %85 çıkmıştır.¹⁹

Avustralya ise, tek cinsiyetli eğitimin en yaygın olduğu ülkelerden biri olmakla birlikte karma eğitim tartışmaları bu ülkede hâlâ sürmektedir. Avustralya Eğitim Bürosu’nun 2007’de yayınladığı istatistiklere göre, 1985’te ortaöğretim düzeyindeki kız öğrencilerin %54’ü, erkek öğrencilerin %55’i tek cinsiyetli eğitim veren okullarda okumaktadır. Ancak bu oran 1995’e gelindiğinde kız öğrencilerde %45’e, erkek öğrencilerde de %41’e gerilemiştir. 1985’ten günümüze Avustralya’da tek cinsiyetli eğitim veren okulların oranında azalma olduğu görülmektedir.²⁰

Avustralya’da tek cinsiyetli eğitimin amacı, daha yüksek ders notları ve akademik başarı olarak ifade edilmektedir. Sydney’de liselerin %12’si tek cinsiyetli eğitim vermektedir. Avustralya’da 2010 yılında erkek liselerinde “Delikanlılıktan erkekliğe” isimli, gençleri kadın-erkek ilişkilerine hazırlayan bir ders verilmeye başlanmıştır. Bu dersle sadece erkeklik konusunda değil, kadınlara nasıl davranılması gerektiği konusunda da gençler eğitilmektedir.

Avustralya Eğitim Araştırmaları Konseyi tarafından 2000 yılında yapılan bir çalışmayla karma ve tek cinsiyetli okullardaki öğrenci başarıları karşılaştırılmıştır. Bu çalışmada 270

¹⁸ <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/karma-egitim-mi-tek-cinsiyetli-egitim-mi> Erişim Tarihi: 09.02.2017

¹⁹ <http://cadde.milliyet.com.tr/2010/01/16/YazarDetay/1186522/karma-okullar-daha-basarisiz> Erişim Tarihi: 09.02.2017

²⁰ İbrahim Hakan KARATAŞ: “Eğitimde Fırsat Eşitliği İçin Karma Eğitim mi? Ayrı Eğitim mi?”, **Eğitime Bakış Dergisi**, Ankara 2012, Sayı: 22, s. 52.

öğrenci altı yıl boyunca 53 ayrı dersten incelemeye alınmıştır. Çalışma sonucunda tek cinsiyetli eğitim veren okullar karma okullara göre %15 ile %22 arasında değişen oranlarda daha başarılı çıkmıştır. Bununla beraber tek cinsiyetli okullarda okuyan öğrencilerin daha terbiyeli ve disiplinli oldukları, müfredata daha ilgi göstererek derslere zevkle katılımda buldukları tespit edilmiştir.²¹

Avrupa Birliği (AB) üyesi tüm ülkelerde tek cinsiyetli eğitim veren okullar bulunmaktadır. Tek cinsiyetli okulların kurulması daha maliyetli olduğu için bunların çoğunluğu özel okullardır. Avrupa ülkelerinden Danimarka, tek cinsiyetli eğitime geçiş yapan ilk ülkedir. Özellikle erkek çocukların başarı seviyesinin düşük olması ve kızlara daha fazla olanak ve özgüven ortamı sağlama düşüncesi, Danimarka’da tek cinsiyetli okulların açılmasında belirleyici olmuştur.

İngiltere Eğitim Bakanlığı da, okullarda öğrenciler arasındaki şiddet ve kavgalara son vermek için tek cinsiyetli eğitime geçtiklerini belirtmektedir. İngiltere’de tek cinsiyetli eğitim uygulaması bulunan 400’ü aşkın okul bulunmaktadır. “İngiltere Ulusal Eğitim Araştırmaları Kurumu”, 2002 yılında, okul büyüklüğü ve tipinin (karma veya ayrı) akademik performans üzerindeki etkilerini araştırmakla görevlendirilmiştir. Kurum, tek cinsiyetli devlet liselerinin yaygın olarak bulunduğu İngiltere’nin her tarafından 2954 lise üzerinde çalışmıştır. Kurumun bu araştırma neticesinde yayınladığı raporda, kız ve erkek öğrencilerin akademik kabiliyetleri açısından tek cinsiyetli okullarda daha başarılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.²²

Almanya’da özel okul ve kurslarda karma eğitim zorunluluğu olmamakla birlikte devlet okullarındaki karma eğitim mecburiyeti de 2001 yılında kaldırılmıştır. Almanya’da devlet okullarını tercih etmek isteyen velilere, ayrı eğitim uygulamasının bulunduğu okullarda eğitim imkânı sunulmaktadır. Kız ve erkeklerin tamamen ayrılamadığı okullarda dil, matematik, fizik, kimya, bilgisayar ve spor gibi kız ve erkeklerin yeteneklerinin farklı olduğu dersler ayrı yapılmaktadır. Devletin teşvik ettiği bu uygulamanın öğrencilerin başarısını yükselttiği görülmüştür.²³

Tek cinsiyetli sınıflarda kızlar daha özgürce derse katılıp soruları çözmekte, erkekler de kendi imajları hakkında endişelenmek yerine stresten uzak bir konsantrasyonla daha fazla ders

²¹ <http://www.singlesexschools.org/research-singlesexvscoed.htm> Erişim Tarihi: 12.02.2017.

²² **The Impact of School Size and Single-Sex Education on Performance**, National Foundation for Educational Research, Berkshire 2003, s. 49.

²³ Ali Erkan KAVAKLI: “Yüzyılım Pedagojik Yanlışı Karma Eğitim Sorgulanıyor”, **Eğitime Bakış Dergisi**, Ankara 2012, Sayı:22, s. 38.

çalışmaktadırlar. Bu tür sınıfların öğrenci motivasyon ve başarısını arttırdığı görülmektedir. Tek cinsiyetli eğitim veren okullardaki öğrencilerin akademik başarıları, bu okulları ilgi çekici kılsa da bu okullar, ekseriyetle dini veya ücretli özel okullar olup devlet okulları değildir. Bu okulların öğrenci mevcutlarının devlet okullarına göre düşük olması ve daha iyi ücret ödenmesi nitelikli öğretmenleri de bu okullara çekmektedir.

3. KARMA EĞİTİM MODELİNİ SAVUNANLARIN GEREKÇELERİ

Dünyada ve Türkiye’de karma eğitimin avantaj ve dezavantajları sürekli tartışma konusu olagelmiştir. Karma eğitimi savunanlar ve karşı çıkanlar, farklı gerekçelerden hareketle tezlerini ortaya koymuşlardır. Karma eğitim tartışmalarının daha iyi kavranabilmesi açısından karma eğitimi savunanların gerekçelerine bakmak ve bu konuda bir değerlendirmede bulunmak yerinde olacaktır.

Karma eğitim uygulamasına yönelik yapılan çalışmalara bakıldığında genel olarak ortaya konulan gerekçeler şunlardır:

1. İdeolojik ve Siyasi Gerekçeler: Karma eğitimi savunanlar, bu sisteme karşı çıkanların siyasi ve ideolojik bir yaklaşımla davrandıklarını iddia etmektedir. Ancak bu konudaki çalışmalar incelendiğinde ülkemizde karma eğitimin kendisinin ideolojik bir zemine dayandığı ve halen varlığını bu anlayışla sürdürdüğü rahatlıkla ifade edilebilir.

Ülkemizde karma eğitim modelini hararetle savunanların başında Eğitim-Sen gelmektedir. Eğitim-Sen’in çıkardığı “Karma Eğitimde Çarpıtmalar ve Gerçekler”²⁴ adlı broşürde ideolojik yaklaşım tarzı açıkça görülmektedir. Broşürde geçen "Eğitimin dini kurallara göre biçimlendirilmesi, öğrencileri inanan ya da inanmayan, dindar ya da dinsiz, ibadet eden ya da ibadet etmeyen gibi kategorilere ayırmaya başladı. Toplumda giderek derinleşen ve tehlikeli boyutlara ulaşan ayrışmalar eğitimin, bilimden çok dini kurallara göre düzenlenmesi ile daha da derinleşti. Bütün bu gelişmelerden cesaret alanlar, bilimsel, demokratik ve laik eğitimin en temel öğelerinden birisi olan karma eğitimin kaldırılmasını önerecek kadar ileri gittiler" ifadeleri bu duruma örnek teşkil etmektedir.

Prof. Dr. Mahmut Tezcan, “Eğitim Sosyolojisi” adlı hacimli eserinde eğitim ile ilgili önemli teknik ve bilimsel yaklaşımlara yer verirken karma eğitim konusuna sadece bir sayfa

²⁴ Karma Eğitimde Çarpıtmalar Gerçekler, Eğitim Sen Yayınları, Ankara Kasım 2014, s. 8.

ayırıştır. Ayrıca bu konuda yazılanlar bilimsel olmaktan ziyade yazarın ideolojik kaygılarını yansıtmaktadır. Yine bu eserde geçen, “Karma eğitim ilkesi eğitimde fırsat eşitliği ilkesini gerçekleştirmeyi amaçlayan çağdaş görüşleri yansıtan hukuksal bir güvencedir. Ayrıca bu ilke Atatürk devrimlerinin bir parçası olarak eğitim sistemimize girmiştir” ifadesi, bu ülkede karma eğitimin ideolojik hedefler doğrultusunda uygulandığı gerçeğini açıkça belirtmektedir.²⁵

Görüldüğü üzere karma eğitimi savunanların gerekçeleri, bu konunun eğitim açısından oluşturacağı fayda veya zararlardan ziyade siyasi ve ideolojik reflekslere dayanmaktadır. Başka bir ifadeyle meseleye yaklaşımları, bilimsel bir temelden ziyade ideolojik karakterdedir. Karma eğitime alternatif olarak sunulan tek cinsiyetli eğitimin daha verimli olduğunu savunan bilimsel çalışmaların değerlendirilmesinde de, ideolojik endişeler hâkim olmaktadır.

2. Cinsiyetçi Eğitime Karşı Olunması Gerektiği Düşüncesi: Karma eğitimi savunanlara göre, erkek ve kız öğrencilerin birlikte aynı ortamda eğitim görmeli, cinsiyete dair bir ayırım yapılmamalıdır. Eğitim-Sen raporunda geçen “Karma eğitimle öğretim, kız ve erkek öğrencilerin küçük yaşlardan itibaren bir arada okutulması, farklı cinslerin birbirini tanıması, farklılıklarına saygı göstermesi ve kadın erkek eşitliğinin okul çağlarından itibaren bilince çıkarılması açısından son derece önemlidir” ifadesiyle kız ve erkek öğrencilerin birlikte okumasının "birbirlerini tanımaları ve tanımlamaları" açısından önemli olduğu vurgulanmıştır.

3. Bilimsel, Demokratik ve Laik Eğitimin Karma Eğitimi Gerektirdiği Gereçesi: Karma eğitimi savunanlar, bu sistemin demokratik ve laik eğitim anlayışının temelini teşkil ettiği görüşündedirler. Bunlar tek cinsiyetli eğitimin bilimsel objektifliğe aykırı olduğu ve demokratik eğitimin bir gereği olarak cinsiyet üzerine bir ayırımın doğru olmadığı kanaatindedirler. Ayrıca karma eğitime karşı olmanın temelinde dini bir hassasiyetin olduğunu vurgulayarak bunu laiklik ilkesine aykırı görmekte-dirler. "Çağdaş ve Batılı olmak" gibi ifadelerle kamufle edilen bu görüşlerin “bilimselliği ve demokratikliği” tartışmalıdır. Ayrıca örnek gösterilen Batı ülkelerinde, tek cinsiyetli eğitim ve dini eğitim, demokratik bir hak olarak talep eden vatandaşlara sunulmaktadır.

²⁵ Mahmut TEZCAN, a.g.e., s. 350.

4. Eğitimde Fırsat Eşitliğinin Karma Eğitimle Sağlanacağı Savunusu: Karma eğitimi savunanlar, kadın-erkek eşitliği düşüncesinin ilk uygulama alanının okul olduğunu söylemektedir. Hayatın her alanında olduğu gibi eğitimde de kız ve erkeklerin bir arada bulunması gerektiği, çünkü eğitimde başarının cinsiyetle alakalı olmadığı bunun daha çok bireysel farklılıklardan kaynaklandığı iddia edilmektedir. Bundan dolayı da bireylerin cinsiyet merkezli ayrımının fırsat eşitliğine aykırı olduğu savunulmaktadır. Ancak bilimsel gerçeklikler ve yapılan çalışmalar cinsiyet farklılıklarının başarıyı etkileyen unsurlardan biri olduğunu ortaya koymaktadır.

5. Karma Eğitimin Çok Yönlü Bir Sistem Olduğu Düşüncesi: Karma eğitim savunucuları karma eğitimin sadece eğitim alanıyla ilgili olmadığını; psikolojik, sosyolojik ve pedagojik olumlu yönlerinin olduğunu iddia etmektedirler. Bu düşünceye göre karma eğitim karşı cinsle sağlıklı bir etkileşim alanı sağlayarak bireylerin cinsel psikolojilerini biçimlendirir ve sosyalleşmelerine katkı sunar.

Karma eğitim savunucuları, eğitim kurum ve materyallerinin kız çocuklarına göre özgüveni artırıcı bir şekilde dizayn edilmesi gerektiğini ve karma eğitim uygulanan okullardaki başarısızlıkların cinsiyet üzerinden değil eğitim kalitesi ve niteliği üzerinden değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedirler. Ancak gerek ülkemizde ve gerekse yabancı ülkelerde eşit şartlarda (sınıftaki öğrenci sayısı, her bir öğretmene düşen öğrenci sayısı, eğitim müfredatı, fiziki şartlar, vs.) yapılan araştırmalarda durumun farklı sonuçlar verdiği ve tek cinsiyete dayalı eğitim modellerinde başarının daha fazla olduğu görülmektedir.

4. KARMA EĞİTİMİN ÖĞRENCİLER ÜZERİNDEKİ SOSYAL VE PSİKOLOJİK ETKİLERİ

Karma eğitim uygulamasından beklenen kazanımlar, kadın-erkek eşitliğinin sağlanması ve kadının toplumsal yönünün belirginleşmesi olarak dile getirilmektedir. Bununla birlikte bireylere cinsiyet eğitimi verecek ortam oluşturmak, cinsiyet kimliğine ve rolüne katkı sunmak ve toplumdaki cinsel tacizlerin önüne geçmek gibi hususlar da hedeflenmektedir. Ancak uzun yıllardır uygulanmakta olan karma eğitim uygulamasıyla bu hedeflerin hiçbirinin istenilen düzeyde gerçekleşmediği görülmektedir. Oysa bir eğitim modelinin toplumsal karşılığının alınması için 20-30 yıllık bir süre bile yeterli olmaktadır. Karma eğitim modeliyle çocuklarda ve gençlerde amaçlananın aksine sosyal ve psikolojik olarak negatif etkiler görülmektedir.

Birçok ülkede önemli bir “reform” olarak sunulan karma eğitim uygulaması günümüzde ciddi bir şekilde tartışılmaya başlanmış, bazı ülkelerde alternatifleri oluşturulmuş, bazı ülkelerde ise kaldırılmıştır. Karma eğitim modelinin çocuk ve gençlik üzerindeki zararları ve olumsuz etkileri şöyle sıralanabilir:

1. Özgüvensizlik, utangaçlık, içine kapanıklık gibi psikolojik problemler: Erkek ve kız çocukların kişiliklerinin olduğu en kritik süreçler olan okul dönemlerinde, ruhi ve psikolojik farklılıklar ve yönelimler göz ardı edildiği için bireylerde psikolojik sorunlar ortaya çıkmaktadır. Özellikle aynı ortamı paylaşan kız ve erkek öğrencilerin kendilerini rahat hissetmeme problemi; utangaçlık, içine kapanıklık, özgüven eksiklikleri başarısızlığa sebebiyet vermektedir. Bu dönemde daha duygusal olan kız çocuklarının bu olumsuzluklardan daha fazla etkilendiği söylenebilir.

2. Cinsel tacizlere zemin hazırlama: Ergenlik dönemindeki öğrencilerde biyolojik farklılıklardan kaynaklı değişimler aynı ortamda bulunan karşı cinsteki öğrencileri yoğun cinsel dürtülere maruz bırakmaktadır. Bu durum birçok cinsel taciz olayına sebebiyet vermektedir. Özellikle kız öğrenciler bu noktada ciddi problemler yaşamaktadır. 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Türkiye'nin farklı bölgelerinde öğrencilerin maruz kaldığı cinsel taciz vakaları sıklıkla gündeme gelmiştir. Geçmiş yıllara nazaran cinsel taciz vakalarının artış göstermesi, acil ve ciddi tedbirler alınmasını gerektirmektedir.²⁶ Eğitim Sen'in de 2000-2009 yılları arasında yaptığı araştırmaya göre, okullardaki taciz ve tecavüz vakalarında ciddi bir

²⁶ **Eğitime Bakış 2016 İzleme ve Değerlendirme Raporu**, Eğitim-Bir Sen Yayınları, Ankara 2016, s. 279.

artış yaşanmaktadır. Yine bu konuda Türk Eğitim Sen'in 2006 yılında muhtelif illerden 1136 ilköğretim okulunun 7 ve 8. sınıf öğrencileriyle yaptığı ankete göre, öğrenciler arasındaki cinsel taciz olaylarının %92'lere çıktığı tespit edilmiştir.

ABD'de ise, ilkokul ikiden lise son sınıfa kadar karma eğitim modeline göre eğitim alan 4.200 öğrenci arasında yapılan bir araştırmaya göre;

Her gün cinsel tacize uğradığını söyleyenler %39,

Haftada en az bir tacize uğradığını söyleyenler %29,

13-19 yaş arasında doğum yapan bekâr kızlarda doğum yapma oranındaki artış bir önceki yıla göre %16,

Şikâyet hâlinde idarenin şikâyeti takip oranı %55,

Sözlü veya hareketle tacize uğrayanlar ise %89 olarak tespit edilmiştir.²⁷

3. Erkek ve kız çocuklarının farklılıklarının göz ardı edilmesi: Karma eğitim modelinde kız ve erkek öğrenciler, ruhi ve bedensel farklılıkları göz ardı edilerek aynı eğitim modeline zorlanmaktadır. Oysa kadın ve erkeğin beyin yapıları ve öğrenme stilleri birbirinden farklılık arz etmektedir. Birçok bilimsel araştırma ile ispatlanmış bu gerçeklik, karma ve tek cinsiyetli eğitim modellerindeki başarı oranlarıyla birlikte değerlendirildiğinde tablo daha net ortaya çıkmaktadır.

İngiltere'de liseyi tamamlama imtihanı olan A level ve GCSE sonuçlarına bakarak yapılan bir karşılaştırmaya göre, kız ve erkek okullarının başarı oranı, karma eğitim yapan okullara göre daha yüksek çıkmıştır. Araştırmaya göre; ilk üçe giren okulların hepsi özeldir. St. Paul's Girls School'un birinci, Perse School for Girls'ün ikinci olması, özel kız okullarının karma okullara nazaran ne denli başarılı olduğunu ispatlamıştır. Genel olarak ise kızların başarısı göze çarpmaktadır. İlk 50'ye giren liseden 27'si kız okulu olurken, 14'ü erkek okuludur. Aynı araştırmaya göre ilk 50'ye giren okullardan sadece 7 tanesi karma eğitim yapmaktadır.²⁸

²⁷ <http://www.yeniakit.com.tr/haber/karma-egitim-tacizi-tetikliyor-30982.html> Erişim Tarihi: 09.02.2017

²⁸ http://www.rehberdersisi.com/Rehber.asp?DergiDetay=Saife_Gozlem&RehberOzelNo=2208 Erişim Tarihi: 09.02.2017

Erkek öğrencilerin daha çok Matematik, Fizik, Kimya, Bilgisayar, Mühendislik gibi alanlarda başarılı oldukları; kız öğrencilerin ise Sosyal bilimler, Tarih, Coğrafya Edebiyat, Hukuk gibi alanlara daha çok meyilli oldukları tespit edilmiştir.²⁹

4. Eğitim tercihi hakkına aykırı olması: Karma eğitim, eğitim tercihi hakkı açısından hak ihlalleri oluşturmaktadır. İnançları dolayısıyla karma eğitim uygulamasını istemeyen aileler ve öğrencilere karma eğitim dayatmasında bulunmak, açık bir insan hakları ihlâlidir. Kız ve erkek öğrencilerin kendilerini daha rahat hissedebilecekleri bir ortamda eğitim görme hakları olmalıdır. Karma eğitimin zorunlu olması bu hakkı engellemektedir.

5. İnanç özgürlüğü ve dini eğitime aykırı oluşu: İnanç özgürlüğü bağlamında her bireyin dinî eğitim hakkı bulunmalıdır. Toplumun ezici çoğunluğunun Müslüman olduğu bir ülkede İslâmî eğitim hakkı ve bunun gerektirdiği ortam sağlanmalıdır. Özellikle imam-hatip liseleri ve ilahiyat fakültelerinde karma eğitim uygulamalarının bulunması, insanî açıdan çeşitli sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Kur'an-ı Kerim derslerinde kız öğrencilerin erkek öğrencilerin bulunduğu bir ortamda -insan haklarına aykırı bir şekilde- bazen özel hâlleriyle ilgili açıklamalar yapmak durumunda kaldıkları bilinmektedir.

Türkiye'nin birçok bölgesinde özellikle kız çocuklarının okula gönderilmemesinin arka planında dinî gerekçeler bulunmaktadır. Eğitim-Bir Sen'in Diyarbakır, Van, Bitlis, Siirt, Mardin, Batman başta olmak üzere okuma-yazma oranı en düşük illerde yüz yüze görüşerek yaptırdığı ankette bulunan "Neden kız çocuklarınızı okula göndermiyorsunuz?" sorusuna velilerin %60'ı şu cevabı vermiştir: "Ahlaki değerlerimizi korumak istiyoruz, okullardaki eğitime güvenmiyoruz." Ayrıca Eğitim ve Halkla İlişkileri Geliştirme Derneği'nin "Kız Çocuklarının Okullaşması" kampanyası çerçevesinde yaptığı ankete katılanların %59'u ahlâkî değerlerin korunması konusunda endişeli olduklarından dolayı kızlarını okula göndermediklerini ifade etmişlerdir.³⁰

6. Cinsel rol değişimi ve meslekî hedef sapmaları: Aynı ortamı paylaşan kız ve erkek öğrencilerin gerek cinsiyete özgü davranışlarında ve gerekse de meslek seçimine dönük yönelimlerinde hedef sapmalarının olduğu gözlemlenmektedir.

²⁹ <http://www.risalehaber.com/karma-egitimtek-cinsiyetli-demokratik-egitim-uzerine-degerlendirmeler-13905yy.htm> Erişim Tarihi: 09.02.2017

³⁰ <http://www.habervaktim.com/haber/198030/karma-egitim-cinsel-tacize-ortam-mi.html> Erişim Tarihi: 09.02.2017

7. Aile ve okul ikilemi: Türkiye özelinde birçok öğrencinin aileden aldığı terbiye ve eğitimin okulda gördüğü karma eğitim modeli ve bu uygulamanın getirdikleriyle uyuşmaması, öğrencileri ikileme düşürmektedir. Bu ikilem aynı zamanda öğrenciler üzerinde birçok olumsuz davranışın ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir.

8. Flört olarak adlandırılan ilişkilerin yaygınlaşması: Karma eğitim ortamının karşı cinsle duygusal bir bağ kurmaya sebep olan olumsuz yönü neticesinde öğrencilerde başarı seviyesi düşmektedir. Medyanın özendirici etkisiyle "flört" olarak adlandırılan gayr-ı ahlaki ilişkilerin beraberinde getirdiği cinsel tacizler ve istenmeyen gebelikler önemli sorunlar oluşturmaktadır.

9. Ekonomik farklılıkların ön plana çıkması: Karma eğitim, sosyal ve ekonomik farklılıkların ön plana çıkarıldığı ve bu yönden kendini yetersiz hisseden gençlerin psikolojik bunalımlar yaşadığı bir ortam oluşturmaktadır. Karma eğitim modeli uygulayan okullarda öğrencilerin velilerinden daha fazla ekonomik isteklerde buldukları gözlemlenmektedir. Bunun altında yatan asıl sebep, karşı cinsi etkileme güdüsüdür. Ailelerin bu maddi istekleri karşılayamamaları, gençlerde intihara kadar giden birçok psikolojik sorunlar oluşturmaktadır.

10. Fizikî ve görsel farklılıkların psikolojik sorunları tetiklemesi: Fiziki ve görsel farklılıklar, karma eğitim modeliyle eğitilen gençlerde daha fazla psikolojik bunalımlara sebebiyet vermektedir. Kendini diğer arkadaşlarına göre daha çirkin hisseden kız öğrencileri ya da kendini diğer arkadaşlarına göre daha az yakışıklı gören erkek öğrenciler, psikolojik bunalımlar geçirmekte ve aşağılık kompleksi yaşamaktadır.

11. Disiplin suçlarının artması: Karma eğitim uygulayan okullarda disiplin sorunları daha fazla ortaya çıkmaktadır. Öğrenciler arasındaki tartışma, kavga ve hatta sonu ölüme biten vakaların arka planındaki nedenler, çoğu kez kız-erkek ilişkileriyle bağlantılıdır. Ayrıca kız ve erkek öğrencilerin aynı sınıfta eğitim görmesi, öğretmenin sınıf içerisindeki otoritesine de olumsuz etki etmektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Aydınlanma dönemi ve sanayi devrimiyle birlikte Batı dünyasının benimsediği değerleri yansıtan karma eğitim modelinin, toplumsal ihtiyaçları karşılamaya ve yetkin bireyler yetiştirmeye dönük uygulandığı ileri sürülmektedir. Ancak karma eğitim modelinin dünya genelindeki çıktılarına bakıldığında, karma eğitimin iddia edilenin aksine daha fazla bireysel ve toplumsal sorunlar doğurduğu ve bilhassa pedagojik açıdan verimsizliğe sebebiyet verdiği görülmektedir.

Karma eğitim modelinden negatif neticelerin hâsıl olması, bu modelin dünya genelinde uzmanlar tarafından yeniden değerlendirilmesine neden olmuş; böylelikle tek cinsiyetli eğitim modeli tekrar gündeme gelmiştir. Bilimsel saha araştırmaları ve veri analizleri neticesinde dünyada karma ve tek cinsiyetli eğitim veren eğitim müesseseleri mukayese edilmiş, karma eğitim modeline nazaran tek cinsiyetli eğitimin başarı düzeylerine daha olumlu etkilerde bulunduğu saptanmıştır. Karma eğitimin öğrenciler üzerindeki sosyal ve psikolojik tahribatları da, eğitim sistemini tek cinsiyetli eğitim odaklı yeniden yapılandırmanın gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Türkiye’de karma eğitim modeli, Cumhuriyet’in kurucu yapısının Batı’yı merkeze alarak “makbul vatandaş” üretme projesinin en önemli ayaklarından birini oluşturmuştur. Yerleşim birimlerinden uzak alanlara kurulmuş yatılı köy enstitülerinin öğrenci yurtlarında kız ve erkek öğrencilerin yatakhanelerinin bile karma olması ve köy kızlarının zorunlu olarak bu okullara alınması, karma eğitimin pedagojik bir tercih olmaktan öte ideolojik bir araç olarak benimsendiğini göstermektedir.

Türkiye’de karma eğitim savunucularının sürekli referans gösterdikleri Batı’da, karma eğitime alternatif modellerin uygulamaya koyulduğu bir dönemde -2000 yılında-, ANASOL-M hükümetinin Milli Eğitim Bakanı Metin Bostancıoğlu, özel okullara ve kurslara dahi karma eğitim mecburiyeti getiren bir genelge yayınlamıştır. Günümüzde hâlâ “yasal olarak” özel okul ve bakanlık denetimindeki kursların bile karma eğitim verme mecburiyetinde olduğu Türkiye’de, okullar sadece genel, özel ve meslek lisesi olarak sınıflandırılmaktadır. Uygulama farklı da olsa, yasal zeminde sadece “Erkek Lisesi” veya meslek liseleri dışında “Kız Lisesi” açılmamaktadır.

Batı'da karma eğitim tartışmaları “eğitimin kalitesi” üzerinden pedagojik zeminde yürütülürken Türkiye’de karma eğitim meselesi, “laiklik” meselesine indirgenerek ideolojik tartışmalara malzeme edilmektedir. Eğitim-Sen’in Kasım 2014’te yayınladığı broşürde geçen “Asıl tartışılması gereken okulun topluma uydurulmaya çalışılması değil, toplumun okullardan başlayarak demokratik ve eşitlikçi bir anlayışıyla değişiminin sağlanmasıdır”³¹ ifadesi, Türkiye’deki karma eğitim savunucularının toplumu ideolojik yaklaşımlarına göre dizayn etme hedeflerini açıkça göstermektedir.

Başarı ve performans değerlendirmesi yapan bilimsel araştırmalar, tek cinsiyetli eğitim kurumlarının açık ara başarısını ve karma eğitimin sebep olduğu sosyolojik, psikolojik, biyolojik, ahlâkî ve ekonomik tahribatları net bir biçimde ortaya koyarken hâlâ toplumun tek cinsiyetli eğitim taleplerinin dikkate alınmaması ve karma eğitimde ısrar edilmesi, Türkiye açısından ciddi bir sorundur. Türkiye’nin sosyal gerçekliği dikkate alınarak yapılması gereken, toplumdaki tek cinsiyetli eğitim taleplerine ve ihtiyaca cevap verecek düzeyde ortaöğretimden itibaren ayrı sınıfların ve ayrı okulların açılmasıdır. Ayrıca Türkiye’de karma eğitim bir hak olarak sunulurken tek cinsiyetli eğitim tercihinin temel bir insan hakkı olduğu gerçeği göz ardı edilmektedir. Karma olarak tek tip bir eğitim dayatması, bilhassa inancından dolayı hassasiyetlere sahip olan ve inancı doğrultusunda karma eğitim almak istemeyen oldukça geniş bir kitleyi mağdur etmektedir.

Türkiye’de, kanuni değişiklikler yapılarak devlet okulları ve özel okullar dâhil olmak üzere tüm eğitim kurumlarında aynı müfredat ve eğitim imkânlarıyla, eşit biçimde isteyen herkese tek cinsiyetli eğitimin önünün açılması gerekmektedir. Daha sonra okul aile birlikleri ve öğrenci velilerinin görüşleri alınarak toplumdaki ayrı eğitim ihtiyacı bölgesel olarak tespit edilmelidir. Öncelikle aynı çatı altında tek cinsiyetli sınıfların açılması, daha sonra talebin yoğun olduğu yerlerde tek cinsiyetli okullara kademeli geçiş yapılması sağlanmalıdır. Karma eğitim ideolojik çerçevede polemik konusu olmaktan çıkarılıp nitelikli eğitim verilmesi hususuna odaklanılmalı, karma veya tek cinsiyetli eğitim tamamen kişilerin tercihine bırakılmalıdır. Devlet mekanizması, tercih noktasında engel olmak yerine imkânlar oluşturarak talepleri karşılayacak eğitim kurumları açmalıdır.

³¹ **Karma Eğitimde Çarpıtmalar Gerçekler**, Eğitim Sen Yayınları, Ankara Kasım 2014, s. 8.

KAYNAKÇA

AKYÜZ, Yahya: **Türk Eğitim Tarihi**, Pegem Akademi Yayınları, Ankara 2013.

Eğitime Bakış 2016 İzleme ve Değerlendirme Raporu, Eğitim-Bir Sen Yayınları, Ankara 2016.

KAMER, S. Tunay: “II. Meşrutiyet Dönemi İlköğretimde Karma Eğitim Uygulamaları ve Yasal Düzenlemeler”, **Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 3, 2014.

KARATAŞ, İbrahim Hakan: “Eğitimde Fırsat Eşitliği İçin Karma Eğitim mi? Ayrı Eğitim mi?”, **Eğitime Bakış Dergisi**, Sayı: 22, Ankara 2012.

Karma Eğitimde Çarpıtmalar Gerçekler, Eğitim Sen Yayınları, 2014.

KAVAKLI, Ali Erkan: “Yüzyılım Pedagojik Yanlışı Karma Eğitim Sorgulanıyor”, **Eğitime Bakış Dergisi**, Sayı: 22, Ankara 2012.

MADİGAN, Jeniffer C.: “Advances in Gender and Education”, **San Jose State University**, USA 2009.

MORİ, Takao: “Co-Education in Japan”, **United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization**, ED/ WS /258, Paris 1971.

SAYGILI, Sefa: “Karma Eğitimin Eleştirisi” **Eğitime Bakış Dergisi**, Sayı: 22, Ankara 2012.

SMYTH, Emer: “Tek Cinsiyetli Eğitim (Araştırması)”, **Eğitime Bakış Dergisi**, Sayı: 22, Ankara 2012.

TEZCAN, Mahmut: **Eğitim Sosyolojisi**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara 1985.

The Impact of School Size and Single-Sex Education on Performance, National Foundation for Educational Research, Berkshire 2003.

TURAN, Muhammed: “Araştırma Bulgularına Göre Karma ve Ayrı Eğitim”, **Eğitime Bakış Dergisi**, Sayı: 22, Ankara 2012.

https://www.nytimes.com/2017/01/05/learning/is-single-sex-education-still-useful.html?_r=0

<https://www.theguardian.com/commentisfree/2014/jun/21/oxbridge-co-ed-40-years-women-feminism-arts>

https://apherp.files.wordpress.com/2016/10/origins-of-university-coeducation-in-china_8.pdf

https://deepblue.lib.umich.edu/bitstream/handle/2027.42/68955/10.1177_002248716001100420.pdf?sequence=2

<http://cadde.milliyet.com.tr/2010/01/16/YazarDetay/1186522/karma-okullar-daha-basarisiz>

<http://www.habervaktim.com/haber/198030/karma-egitim-cinsel-tacize-ortam-mi.html>

http://www.rehberdergisi.com/Rehber.asp?DergiDetay=Saife_Gozlem&RehberOzelNo=2208

<http://www.risalehaber.com/karma-egitimtek-cinsiyetli-demokratik-egitim-uzerine-degerlendirmeler-13905yy.htm>

<http://www.yeniakit.com.tr/haber/karma-egitim-tacizi-tetikliyor-30982.html>

<http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/karma-egitim-mi-tek-cinsiyetli-egitim-mi>

<http://www.singlesexschools.org/research-singlesexvscoed.htm>

<http://www.newworldencyclopedia.org/entry/Coeducation>